

IGOR
ETEROVIĆ

FILOZOFIJA
I BIOETIKA
PLANINA-
RENJA

Hrvatsko filozofsko društvo
Zagreb, 2023.

Knjiga
158

Izdavač:

Hrvatsko filozofsko društvo
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
Tel.: +385 (0)1 6111 808
Fax: +385 (0)1 6117 012
e-mail: hrfd@hrfd.hr

Izdavački savjet:

Marita Brčić Kuljiš, Bruno Ćurko, Ivo Džinić,
Anto Gavrić, Max Gottschlich, Josip Guć,
Thomas Sören Hoffmann, Luka Janeš, Ljudevit
Fran Ježić, Nevad Kahteran, Željko Kaluđerović,
Marko Kardum, Ivica Kelam, Marcus Knaup,
Denis Kos, Marko Kos, Tomislav Krznar, Janko
Lozar Mrevlje, Ana Maskalan, Igor Mikecin,
Boško Pešić, Marija Selak Raspudić, Sandro
Skansi, Damir Smiljanić, Goran Sunajko, Matija
Mato Škerbić, Marija Todorovska, Iris Vidmar
Jovanović, Ivana Zagorac

Glavni i odgovorni urednik:

Ante Čović

Izvršna urednica:

Lidija Knorr

Za izdavača:

Hrvoje Jurić

Recenzenti:

Hrvoje Jurić
Matija Mato Škerbić

Lektura:

Ivana Eterović

Redaktura i korektura:

Jan Defrančeski

Administracija:

Mira Matijević

Design:

Zoran Pavlović

Naklada:

500 primjeraka

Kompjutorski slog, prijelom i tisak:

Grafomark, Zagreb

Ova je knjiga tiskana uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti i obrazovanja
Republike Hrvatske.

Zagreb, travanj 2023.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001176296

ISBN 978-953-164-215-6

SADRŽAJ

- 11 **Predgovor**
- 15 **Uvod**
- 23 **1. PLANINARENJE KAO PRIRODNI SPORT –
TEMELJNO ODREĐENJE**
- 24 **1.1. Planinarenje – pogled odozdo: preliminarne ideje**
- 28 **1.2. Planinarenje kao sport – pogled odozgo: otpor tradicional-
nim definicijama i kategorijama**
- 33 1.2.1. Kompeticija (natjecanje)
- 35 1.2.2. Sreća
- 36 1.2.3. Rizik
- 38 1.2.4. Zaštita i očuvanje života
- 39 **1.3. Planinarenje kao igranje – Suitsov doprinos razumijeva-
nju planinarenja**
- 40 1.3.1. Suitsova definicija igre
- 42 1.3.2. Suitsova definicija igre primijenjena na planinarenje
- 47 1.3.3. Planinarenje kao paradigma nenatjecateljskog sporta – važni
uvidi za sport općenito
- 47 1.3.3.1. *Oснаživanje Suitsove definicije igre*
- 48 1.3.3.2. *Doprinos rješavanju paradoksa analize*
- 50 1.3.3.3. *Praktične (normativne) implikacije za sport (vrijed-
nost/i/ sporta)*
- 54 1.3.3.4. *Igra i planinarenje – uzajamno obogaćujući odnos*
- 56 **1.4. Planinarenje kao prirodni sport – Kreinov doprinos kon-
ceptualizaciji planinarenja**
- 56 1.4.1. Prirodni sportovi kao poseban skup sportova
- 61 1.4.2. Od alternativnih sportova do sportova na otvorenom – mje-
sto prirodnih sportova u širokoj paleti netradicionalnih spor-
tova
- 66 1.4.3. Prirodni sportovi, u-prirodi-utemeljeni sportovi, kinetička
iskustva na otvorenom i aktivnosti u divljini – točke prekla-
panja i jasnog razdvajanja

66	1.4.3.1. <i>Howein koncept u-prirodi-utemeljenih sportova</i>
69	1.4.3.2. <i>Kinetička iskustva na otvorenom i aktivnosti u divljini – Kreinova kritika gledanja na njih kao na sportove</i>
75	1.4.3.3. <i>Howein doprinos raspravi o prirodnim sportovima – posebno bogatstvo etosa prirodnih sportova</i>
78	1.5. Planinarenje kao društvena praksa šira od (prirodnog) sporta – etos planinarenja
85	2. TERMINOLOGIJA I KATEGORIZIRANJE PLANINARSKIH AKTIVNOSTI
87	2.1. Osnovna terminologija i jezična analiza postojećih termina
87	2.1.1. Teorijska refleksija u planinarstvu kao potreba: terminologija kao krunski dokaz
89	2.1.2. Planinarska terminologija – početne refleksije i problemi
97	2.1.3. Rudarenje po jezičnim prostranstvima: komparativna terminologija
109	2.2. Značenje i upotreba pojedinih termina u planinarskoj zajednici: specijalizirana literatura
110	2.2.1. Uloga i mjesto specijaliziranih rječnika – ili o metodološkom opravdanju odabira korpusa
114	2.2.2. <i>Planinski terminološki slovar (ZRC SAZU)</i>
115	2.2.2.1. <i>Planinarenje</i>
116	2.2.2.2. <i>Alpinizam</i>
118	2.2.2.3. <i>Penjanje</i>
119	2.2.2.4. <i>Gorništvo</i>
121	2.2.2.5. <i>Izletništvo</i>
122	2.2.2.6. <i>Visokogorstvo</i>
125	2.2.3. <i>Dizionario Alpinistico (CAI)</i>
130	2.3. Značenje i upotreba pojedinih termina u planinarskoj zajednici: temeljna literatura i glavne institucije
130	2.3.1. Temeljna literatura (udžbenici, priručnici)
130	2.3.1.1. <i>»Biblija planinarenja«: Mountaineering. Freedom of the Hills</i>
134	2.3.1.2. <i>Priručnici UIAA: Alpine skills. Summer</i>
146	2.3.2. Glavne institucije (UIAA, AAC, CAA, BMC i AC)
146	2.3.2.1. <i>UIAA – Međunarodna unija planinarskih asocijacija (Union internationale des associations d'alpinisme)</i>
148	2.3.2.2. <i>AAC – Američki planinarski klub (American Alpine Club)</i>
149	2.3.2.3. <i>CAA – Klub alpskog luka (Club Arc Alpin)</i>

- 150 2.3.2.4. *BMC – Britansko planinarsko vijeće* (British Mountaineering Council) i *AC – Alpine club* (Alpinistički klub)
- 153 2.3.3. UNESCO o alpinizmu
- 155 **2.4. Vrste i kategorije planinarskih aktivnosti**
- 159 **3. PRIRODA PLANINARENJA**
- 161 **3.1. Otjelovljenost, sport i planinarenje**
- 162 3.1.1. Otjelovljenost i sport
- 166 3.1.2. (Bio)etičke implikacije zanemarivanja otjelovljenosti i sportske aktivnosti
- 169 3.1.3. Filozofija planinarenja kao plodno tlo za daljnje istraživanje otjelovljenosti
- 171 **3.2. Struktura planinarenja kao aktivnosti**
- 171 3.2.1. Kreinov generalni ocrtni prikaz prirode interakcije u prirodnim sportovima primijenjen na planinarenje
- 176 3.2.2. Dvosmislenosti i nejasnoće u planinarenju – analiza strukturnih elemenata planinarenja kao prirodnog sporta
- 177 3.2.2.1. *Velika fluidnost sportskih tradicija i praksi*
- 179 3.2.2.2. *Zamagljeno značenje izraza planinarenje ili penjanje na planinu*
- 182 3.2.2.3. *Što je uopće prirodna značajka u planinarenju, tko je planinar i kakva je njihova interakcija?*
- 185 3.2.3. Ocrtavanje strukture planinarenja kao prirodnog sporta
- 187 3.2.4. Fluidnost planinarenja, etos kao ključna karika i uloga filozofije (sporta)
- 189 **3.3. Priroda interakcije: intenzitet, utjelovljenost i flow u planinarenju**
- 190 3.3.1. Intenzitet interakcije planinara s prirodnim značajkama
- 192 3.3.2. *Flow* i planinarenje
- 197 3.3.3. Otvorene mogućnosti iskustva prirodnih sportova i komprimirano iskustvo
- 199 **4. SPOZNAJA I RAZNOLIKOST ISKUST(A)VA U PLANINARENJU**
- 201 **4.1. Konstrukcija spoznaje o planinarenju – kako razumijemo, shvaćamo i doživljavamo planinarenje: važni uvidi za planinarski identitet**
- 201 4.1.1. Kolektivno razumijevanje planinarenja i odnosa planinara s planinskom okolinom: utemeljenje planinarskog identiteta kao socijalne prakse

202	4.1.1.1. <i>Poznavanje povijesti odnosa čovjek – planina kao krucijalno za razumijevanje planinarskog identiteta</i>
206	4.1.1.2. <i>Kulturna gradnja planinarskog identiteta</i>
208	4.1.1.3. <i>Suvremena manifestacija planinarskog identiteta u planinarskoj zajednici</i>
212	4.1.2. Samodostatnost u planinarenju kao jedan od ideala i standarda
219	4.2. Spoznajna širina koju donosi bivanje u planinarenju – samospoznaja, znanje o svijetu i bogatstvo iskustva
219	4.2.1. Od planinarskog samopoimanja kao dijela zasebnog socijalnog polja do posebnog načina bivanja-u-svijetu
220	4.2.1.1. <i>Filozofija planinarenja u podlozi planinarskog identiteta: promjene u planinarskom etosu kao promjene u samopoimanju i samospoznaji planinara</i>
227	4.2.1.2. <i>Uvod u fenomenologiju planinarenja: posebnost planinarskog »bivanja-u-svijetu«</i>
239	4.2.2. Inherentne spoznajne vrijednosti planinarenja: vježbanje (praktične) racionalnosti (prosudbe) – adaptabilnost i procjena rizika
244	4.3. Estetika, sublimno i planinarenje
245	4.3.1. Težnja otkriti lijepo: česti početni motivi ulaska u planinarenje
246	4.3.2. Lijepo i uzvišeno kao čest suputnik planinarskih aktivnosti
247	4.3.2.1. <i>Ljepota pokreta u kretanju planinom</i>
249	4.3.2.2. <i>Planine kao arhetipsko mjesto doživljaja uzvišenog</i>
256	4.3.3. Mjesto i uloga estetike u planinarenju – estetika angažmana i okolišna estetika
261	5. ETIKA I BIOETIKA PLANINARENJA
263	5.1. Planinarske vrline, etičke vrijednosti i etička načela kao okosnica planinarskog identiteta
264	5.1.1. Generalno o vrijednostima u planinarstvu
266	5.1.2. Dužnosti prema sebi kao planinaru: <i>resilience</i> i gradnja snažnijeg jastva
268	5.1.3. Dužnosti planinara prema drugima (planinarima): čovjekoljubivost i spremnost na pomaganje drugima
273	5.1.4. Dužnosti planinara prema okolišu: bioetička senzibilnost i zaštita cjelokupnog okoliša – put ka posebnom bioetičkom svjetonazoru
274	5.1.4.1. <i>Etika neostavljanja tragova kao osnova svjetonazora planinara</i>
277	5.1.4.2. <i>Osnovni normativni dokumenti UIAA-a kao podloga za bioetiku</i>

282	5.1.4.3. <i>Environmentalizam: snažna veza između bioetike i planinarenja</i>
287	5.1.5. Ekskurs: kreativnost kao potencijalna kardinalna vrlina planinarenja
293	5.2. Etika planinarenja i odgojne implikacije u planinarenju
293	5.2.1. Etička strogost i principijelnost kao okosnica: mjesto i uloga planinarskih škola
294	5.2.1.1. <i>Mala planinarska škola</i>
295	5.2.1.2. <i>Opća planinarska škola</i>
296	5.2.1.3. <i>Viša planinarska škola</i>
298	5.2.2. Metodička strogoća i održavanje standarda: uloga Komisije za školovanje
301	5.2.3. Garancija kvalitete planinarskog školovanja: uloga instruktora
305	5.3. Bioetika planinarenja
306	5.3.1. Sadržajni aspekt, prvenstveno koji se tiče živog svijeta
307	5.3.2. Metodološki aspekt
312	5.3.3. Aktivizam
313	5.3.4. Senzibilnost i dijeljenje svjetonazora
314	5.3.5. Etos planinarenja kao temeljni predmet bioetike planinarenja
317	6. ZAKLJUČAK: PLANINARENJE KAO ŽIVOTNA FILOZOFIJA I BIOETIČKI SVJETONAZOR
325	Korištena literatura
351	Summary
353	Kazalo imena